

עיון בפירוש רש"י [תש"ף]

שם המרצה: הרב ד"ר יוחנן קאפח

מסלול/התמחות: בני ישיבות

היקף הקורס: 1 ש"ש

מטרות הקורס

הכרת עיקרי שיטתו של רש"י כפרשן התורה. הקשיים השונים שעמדו לפני רש"י בהבנת הפסוק. הכרת מקורותיו של רש"י ודרכו בשימוש במקורותיו.

ראשי פרקים

א' גרוסמן, רש"י: ר' שלמה יצחקי, ירושלים תשס"ו.	קורות חייו	
ש' קמין, "פרק שני היגדים מתודולוגיים", רש"י – פשוטו של מקרא ומדרשו של מקרא, ירושלים תשמ"ו, עמ' 57–110.	מתודולוגיה	
א' טויטו, "גישות שונות בחקר פרשנות המקרא של רש"י", תרביץ, נג (תשמ"ז), עמ' 439–447. ח' מאק, מדרש האגדה, ספריית אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, תל אביב 1989. א' מונדשיין, "ואין בספריו פשט רק אחד מני אלף – לדרך התייחסות של ראבי"ע לפירוש רש"י לתורה", עיוני מקרא ופרשנות ה (תש"ס), עמ' 221–248. ש' קמין, "פרק חמישי – אגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אפניו", רש"י – פשוטו של מקרא ומדרשו של מקרא, ירושלים תשמ"ו, עמ' 210–248.	מקורותיו הפרשניים של רש"י	
ש' קמין, "פרק שלישי – מושגי הידוד 'פשוטו של מקרא' ומדרשו בלשונות של רש"י", רש"י – פשוטו של מקרא ומדרשו של מקרא, ירושלים תשמ"ו, עמ' 111–135. י' נבו, "דרכו של רש"י בהבאת מדרשים", פרשנות המקרא הצרפתית,	פשט ודרש בפירושו	

		כפר הנוער הדתי תשע"ד, עמ' 11–30.
הפירושים הכפולים		ש' קמין, "פרק הרביעי – הפירושים הכפולים: 'פשוטו' כנגד 'מדרשו'", רש"י – פשוטו של מקרא ומדרשו של מקרא, ירושלים תשמ"ו, עמ' 158–209.
רש"י כבלשן		י' אזולאוס, "יחסו של רש"י למנחם בן סרוק בפירושו לתורה", טורא ג (תשנ"ו), עמ' 73–85.
פרשנות הלכתית		י' קופרמן, "רש"י כפרשן שלא אליבא דהלכתא", לפשוטו של מקרא, ירושלים תשל"ד, עמ' 9–24. מ"ה כשר, "פשוטו של מקרא", מילואים כב, תורה שלמה, יז, עמ' 286–288.
פרשן בלבד? או גם מחנך?		נ' ליבוביץ ומ' ארנד, פירושי רש"י לתורה: עיונים בשיטתו, ב, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב תש"ן, עמ' 460. נ' ליבוביץ, "דרכו של רש"י בהבאת מדרשים בפירושו לתורה", עיונים חדשים בספר שמות, ירושלים תש"ל, עמ' 497–534.
הסתייגות סמויה ממדרשים		י' עופר, "הסתייגות סמויה ממדרשים בפירושי רש"י לתורה", עיוני מקרא ופרשנות ח (תשס"ח), עמ' 279–291.
קשיים לשונים, דקדוקיים ותחביריים בפסוק		א"ב ליפשיץ, "רש"י", כתבים א, עמ' קפג–קפד. Englander, E. <i>Grammatical Elements and Terminology in Rashi</i> , pp. 505–521.
יתור וחסור בפסוק		י' היינמן, דרכי האגדה, ירושלים תשי"ד, עמ' 96–102, 108–110.
השימוש באונקלוס		ר' פוזן, "יחסו של רש"י לתרגום אונקלוס", בתוך: א' גרוסמן ושי' יפת (עורכים), רש"י דמותו ויצירתו, ירושלים תשס"ח, עמ' 275–294.
השפעת הפולמוס היהודי נוצרי		א' טויטו, "הרקע ההיסטורי של פירוש רש"י לפרשת בראשית", בתוך: צ"א שטיינפלד (עורך), רש"י, עיונים ביצירתו, רמת-גן תשנ"ג, עמ' 97–105. א' גרוסמן, "פירוש רש"י לתהלים והפולמוס היהודי נוצרי", מחקרים במקרא ובחינוך, מוגשים לפרופ' משה ארנד, ירושלים תשנ"ו, עמ' 59–74.

דרישות הקורס

נוכחות בלפחות 80% של השיעורים.

קריאת מאמרי חובה.

מבחן מסכם.

ביבליוגרפיה

ספרים:

1. א' גרוסמן, **חכמי צרפת הראשונים**, ירושלים תשנ"ז.
2. א' ברלינר, **רש"י על התורה**, ירושלים תשכ"ב.
3. נ' ליבוביץ ומ' ארנד, **פירוש רש"י על התורה**, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב תש"ן.
4. ש' קמין, **רש"י – פשוטו של מקרא ומדרשו של מקרא**, ירושלים תשמ"ו.
5. מ' וייס, **המקרא כדמותו**, ירושלים תשמ"ז.
6. י' היינמן, **דרכי האגדה**, ירושלים תש"י.
7. ח' מאק, **מדרש האגדה**, ספריית אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, תל אביב תשמ"ט.
8. צ"א שטיינפלד (עורך), **רש"י: עיונים ביצירתו**, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן תשנ"ג.

מאמרי חובה:

1. נ' ליבוביץ, "דרכו של רש"י בהבאת מדרשים בפירושו לתורה", בתוך: **עיונים חדשים בספר שמות**, ירושלים תש"ל, עמ' 497–524.
2. מ' גרוס ועוד, "רש"י", **דרכים בפרשנות האגדה**, תל אביב תשס"ח, עמ' 16–25.
3. ר' פוזן, "יחסו של רש"י לתרגום אונקלוס", בתוך: א' גרוסמן ושי יפת (עורכים), **רש"י דמותו ויצירתו**, ירושלים תשס"ח, עמ' 275–294.
4. א' טויטו, "גישות שונות בחקר פרשנות המקרא של רש"י", **תרביץ**, נג (תשמ"ז), עמ' 439–447.
5. י' קופרמן, "רש"י כפרשן שלא אליבא דהלכתא", **לפשוטו של מקרא**, ירושלים תשל"ד, עמ' 24–9.

מאמרי רשות

1. מ' ארנד, "פירוש רש"י לתורה", **מחניים 3** (תשנ"ג), עמ' 92–108.
2. מ' ארנד, "לבירור המושג, פשוטו של מקרא", בתוך: המקרא בראי מפרשיו, ירושלים תשנ"ד, עמ' 237–261.
3. א' טויטו, "בין פרשנות לאתיקה: השקפת העולם של התורה לפי פירוש רש"י", המקרא בראי מפרשיו, ירושלים תשנ"ד, עמ' 312–334.
4. א' גרוסמן, "הרקע ההיסטורי", בתוך: **פירוש רש"י לתורה**, האוניברסיטה הפתוחה, יחידה י, תל אביב תש"ן, עמ' 499–540.

5. א"מ ליפשיץ, "רש"י", בתוך: **כתבים** א, ירושלים תש"ז, עמ' קפג-קפד.
6. נ' ליבוביץ, "דרכו של רש"י בהבאת מדרשים בפירושו לתורה", בתוך: **עיונים חדשים בספר שמות**, ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים תשל"ח, עמ' 495-524.
7. נ' ליבוביץ ומ' ארנד, **פירוש רש"י על התורה**, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב תש"ן.
8. ע"צ מלמד, "פירוש רש"י למקרא", **מפרשי המקרא דרכיהם ושיטותיהם**, ירושלים תשל"ה, עמ' 353-448.
9. ח' מאק, "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי - דרכה של הדרשה מספרו של ר' משה הדרשן אל פירוש רש"י לתורה", **תרביץ**, ס"ה (תשנ"ו), עמ' 251-262.
10. י' קופרמן, לפשוטו של מקרא, ירושלים תשל"ד, עמ' 9-24.
11. צ' קפלן, "מדרש", **אנציקלופדיה העברית**, כב, ירושלים תל אביב תשכ"ט, טו' 337-338.
12. ח"ר רבינוביץ, **השגות הרמב"ן על פירוש רש"י**, ירושלים תשל"א, עמ' 216-225.
13. י' רחמן, "עיבוד מדרשים בפירושו של רש"י לתורה", **תעודה**, ג (תשמ"ג), עמ' 261-268.